

Högskoleprov

DELPROV 1: ORD

Anvisningar

Varje uppgift inleds med ett understruket ord. Under detta finns fem svarsförslag, av vilka Du skall välja det som bäst anger innebörden av det understrukna ordet. Endast ett svarsförslag är rätt.

Övningsexempel 1.

vidsynt

- A förnöjd
- B försiktig
- C förvirrad
- D förnäm
- E fördomsfri

Vidsynt betyder ungefär samma sak som fördomsfri. Börja med att markera det rätta svaret i provhäftet. Därefter skriver Du svaret i svarshäftet. Om denna uppgift hade ingått i provet skulle Du alltså ha skrivit så här i svarshäftet.

1	2	3
E		

Övningsexempel 2.

ryssja

- A garnvinda
- B fiskeredskap
- C torkställning
- D säng
- E smideshård

En ryssja är ett fiskeredskap. Fiskeredskap är svarsförslag B. Om uppgiften hade ingått i provet skulle Du ha skrivit B i svarshäftet.

1	2	3
E	B	

Skriv alla svar i svarshäftet.

Skriv tydligt.

Om Du inte kan lösa en uppgift bör Du ändå avge ett svar genom att försöka bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om Du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller 30 uppgifter.

PROVTID: 15 minuter

VÄND INTE BLAD FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

1. tumult
 A intrång
 B olycka
 C klagomål
 D sammanbrott
 E oväsen
2. statuera
 A fastställa
 B förhindra
 C hota
 D stanna
 E upprusta
3. trivial
 A ålderdomlig
 B alldaglig
 C omständlig
 D utaliten
 E ovanlig
4. premiera
 A mottaga
 B påbörja
 C belöna
 D föredra
 E förbättra
5. virtuos
 A beundrare
 B skojar
 C nybörjare
 D lärare
 E mästare
6. selektiv
 A utväljande
 B avskräckande
 C upplysande
 D förebyggande
 E avtagande
7. disträ
 A uttråkad
 B argstint
 C förtvivlad
 D tankspridd
 E retfull
8. offert
 A anbud
 B skuldbrev
 C beställning
 D avtal
 E bekräftelse
9. avisera
 A efterlysa
 B intyga
 C förenkla
 D meddela
 E föreslå
10. kandelaber
 A kyrkorun
 B vilstol
 C suppskål
 D festtåg
 E ljusstake
11. kontroversiell
 A felaktig
 B omstridd
 C onaturlig
 D osaklig
 E motsatt
12. uvertyr
 A klädskap
 B bakverk
 C sammanfattning
 D inledning
 E uttåg
13. inalles
 A precis
 B sammanlagt
 C ungefär
 D utöver
 E delvis
14. respit
 A uppskov
 B tillflykt
 C avvikelse
 D försening
 E tillbakagång
15. deponera
 A riva ned
 B lämna i förvar
 C sätta sig emot
 D förtoga över
 E lägga beslag på

16. konvalescens
 A medvetlöshet
 B insjuknande
 C sjukdomsbild
 D behandling
 E tillfrisknande
17. njugg
 A nyfiken
 B inbunden
 C känslökall
 D otålig
 E snål
18. paradox
 A jämförelse
 B onskrivning
 C liknelse
 D motsägelse
 E förvrängning
19. tranchera
 A flytta isär
 B lyfta fram
 C skära upp
 D bryta sönder
 E slå in
20. föranstalta
 A bearbeta
 B uppskjuta
 C anordna
 D överlämna
 E bevisa
21. körsnär
 A bildhuggare
 B pälshandlare
 C perukmakare
 D sadelmakare
 E konstkännare
22. umbäranden
 A hjälp
 B nöd
 C krav
 D motstånd
 E göromål
23. istadig
 A långsam
 B tråkig
 C envis
 D pålitlig
 E nyckfull
24. demagog
 A folkuppviglare
 B enväldshärskare
 C självplågare
 D landsförrädare
 E bluffmakare
25. assimilera
 A sammanställa
 B använda
 C eftersträva
 D införliva
 E understödja
26. ruelse
 A avsky
 B ånger
 C leda
 D vrede
 E lättja
27. kriterium
 A lärosats
 B antagande
 C kännetecken
 D tillämpning
 E resultat
28. misskund
 A hat
 B hövlighet
 C fruktan
 D likgiltighet
 E förbarmande
29. rudimentär
 A allsidig
 B fallfärdig
 C utvecklade
 D uttrycksfull
 E fullständig
30. yvas
 A ställa krav
 B brusa upp
 C missa sig
 D vara stolt
 E anpassa sig

PROVET ÄR SLUT. OM DU HAR TID ÖVER, GÅ TILLBAKA OCH KONTROLLERA DINA SVAR.

18. Vilken timlön motsvarade indextalet 300?

(1) Då timlönen steg från 12 kr till 13 kr steg indextalet med 25 enheter.

(2) Timlönen 25,20 kr motsvarade indextalet 210.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

19. Hur långt hann bilen köra under den timme bilfärden pågick?

(1) Under de första 40 minuterna var genomsnittshastigheten 50 km/h.

(2) Under de sista 40 minuterna var genomsnittshastigheten 60 km/h.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

20. Ett liftkort, som gäller för en dag i en skidbacke, blir billigare per åk vid stort utnyttjande jämfört med måttligt utnyttjande. Hur mycket kostade liftkortet?

(1) Per åk räknat var kostnaden dubbelt så stor om man utnyttjade kortet en gång jämfört med om kortet utnyttjades två gånger.

(2) Per åk räknat blev kostnaden 1 kr billigare om man utnyttjade kortet sex gånger i stället för fem gånger.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

PROVET ÄR SLUT. OM DU HAR TID ÖVER, GÅ TILLBAKA OCH KONTROLLERA DINA SVAR.

Högskoleprov

DELPROV 2: NOG

Anvisningar

Varje uppgift har en inledning som innehåller en fråga markerad med fet stil. I inledningen kan också finnas viss information. Därefter följer två påståenden, (1) och (2), som innehåller olika slags information. Din uppgift är att avgöra hur mycket information, utöver den som anges i inledningen, som behövs för att besvara frågan. Pröva noggrant de olika svarsförslagen innan Du besvarar uppgiften.

Svarsförslagens innebörd

- A i (1) men ej i (2) = Den information som ges i (1) är tillräcklig. Enbart informationen i (2) räcker inte till.
 B i (2) men ej i (1) = Den information som ges i (2) är tillräcklig. Enbart informationen i (1) räcker inte till.
 C i (1) tillsammans med (2) = För att få tillräcklig information måste man använda både påstående (1) och (2). Enbart (1) eller enbart (2) ger ej tillräcklig information.
 D i (1) och (2) var för sig = Antingen (1) eller (2) kan användas, eftersom båda var för sig innehåller tillräckligt mycket information.
 E ej genom de båda påståendena = inte ens genom att utnyttja både (1) och (2) kan man få tillräcklig information.

Övningsexempel

En viss typ av mässing framställs av enbart koppar och zink. **Hur många kg koppar går åt för att framställa ett ton mässing?**

(1) 20 kg mässing innehåller 6 kg zink.

(2) Koppar och zink blandas i proportionen 7:3.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

Informationen i påstående (1) räcker för att besvara frågan. Informationen i påstående (2) är också tillräcklig. Eftersom båda påståendena var för sig innehåller tillräcklig information är svarsförslag D rätt. Om uppgiften hade ingått i provet skulle Du ha skrivit så här i svarshäftet.

1	2	3
D		

Skriv alla svar i svarshäftet.

Skriv tydligt.

Om Du inte kan lösa en uppgift bör Du ändå avge ett svar genom att försöka bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om Du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller 20 uppgifter.

PROVTID: 40 minuter

VÄND INTE BLAD FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

1. Vilket av släktnamnen Andersson, Karlsson, Johansson eller Nilsson är vanligast förekommande i Sverige?

- (1) Karlsson är vanligare än Nilsson men ovanligare än Johansson.
(2) Andersson är vanligare än Karlsson men ovanligare än Johansson.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

2. Ett metallstycke skall valsas till en plåt. Hur stor är metallstyckets volym?

- (1) Vid plåttjockleken 3 mm blir arean 16 m^2 .
(2) Vid plåttjockleken 2 mm blir arean 24 m^2 .

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

3. En gulchamster fick ungar fem gånger. Hur många ungar fick den i medeltal per kull?

- (1) Varje kull bestod antingen av sex eller nio ungar. Nio ungar per kull var vanligare än sex ungar per kull.
(2) Det föddes i medeltal sex ungar per kull i de två första kullarna och nio ungar per kull i de tre sista kullarna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

16. Bekämpningsmedel av olika slag används i Sverige inom jordbruket, skogsbruket, frukt- och trädgårdsodlingen, industrin samt hushållen. Inom vilket av ovanstående fem områden användes år 1977 den minsta mängden bekämpningsmedel?

- (1) Mer än hälften av bekämpningsmedlen användes inom jordbruket, bara en procent användes inom skogsbruket.
(2) Industrin använde nästan tio gånger så stor mängd bekämpningsmedel som frukt- och trädgårdsodlingen.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

17. Under tre månaders högsäsong varje år utökas ett hotell med ett annex med plats för 50 gäster. Hur många gäster hade hotellet i genomsnitt per dygn under icke högsäsong?

- (1) Under högsäsong, då hotellet kunde ta 50 procent fler gäster än under icke högsäsong, var beläggningen i genomsnitt 90 procent.
(2) Under icke högsäsong, då hotellet kunde ta $1/3$ färre gäster än under högsäsong, var beläggningen i genomsnitt 62 procent.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

13. På en förskola var totala antalet barn oförändrat under hela höstterminen. Vid vårterminens start den 9 januari hade fem barn lämnat förskolan och några nya barn tillkommit. Ökade eller minskade totala antalet barn på förskolan jämfört med totala antalet barn på förskolan föregående termin?

- (1) Förskolan kunde nu vid terminsstarten, sedan fem barn lämnat förskolan, ta emot maximalt 5 nya barn om alla lediga platser utnyttjades.
(2) De nytillkomna barnens antal motsvarade vid terminsstarten 1/5 av de totala antalet platser på förskolan.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

14. Enligt en karta är avståndet fågelvägen mellan orterna A och B 12 km och mellan B och C 9 km. Hur långt är avståndet fågelvägen mellan A och C?

- (1) Orten B ligger rakt öster om orten A.
(2) Orten C ligger rakt söder om orten B.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

15. Vid en viss tidpunkt mätte man andelen lyssnare i de tre riksradiorprogrammen P1, P2 och P3. Hur stor andel av radiolyssnarna hörde på P3?

- (1) Tolv gånger så många lyssnade på P3 som på P2 och sex gånger så många lyssnade på P3 som på P1.
(2) Fyra gånger så många lyssnade på P3 som på P1 och P2 tillsammans.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

4. Arjeplog, Dorotea, Sorsele, Ydre och Åsele var, med avseende på folkmängd, utan inbördes ordning de fem minsta kommunerna i Sverige den 31 december 1982. Vilken kommun hade den minsta folkmängden?

- (1) Dorotea kommun med 3 972 invånare hade den näst minsta folkmängden.
(2) Sorsele kommun hade 3 923 invånare.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

5. Vid en utflykt plockade man svamp, ätliga såväl som oätliga, felfria såväl som angripna. Hur många av de ätliga svamparna var felfria?

- (1) 50 svampar var ätliga och 10 var oätliga.
(2) 37 svampar var felfria och de övriga angripna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

6. Värdet av den totala svenska varuexporten uppgick år 1981 till 144 miljarder kr. Hur stor del av den totala varuexporten gick till vår viktigaste handelspartner Västtyskland år 1981?

- (1) 15 procent av Sveriges europeiska export gick till Västtyskland.
(2) 72,4 procent av Sveriges totala export gick till Europa.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

7. I ett samhälle med 2 600 invånare undersökte man förutsättningen för att öppna en biograf. Hur många biljetter räkande man med att kunna sälja per år?

- (1) Beräknat på samtliga invånare i samhället förväntades det genomsnittliga antalet betalade biobesök bli tre stycken per år och invånare.
(2) 20 procent av invånarna förväntades aldrig någonsin besöka biografen. De övriga invånarna förväntades i genomsnitt göra 3,75 betalade biobesök per år.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

8. Läsåret 1980/81 fanns det 121 folkhögskolor i vårt land. Hur många elever studerade vid linjer på folkhögskolor detta läsår?

- (1) Av de linjestuderande folkhögskoleeleverna studerade 78,6 procent vid allmänna linjer och resterande andel, 3 000 elever, studerade vid särskilda linjer.
(2) Vid allmänna linjer studerade 11 000 elever. Ett betydligt färre antal elever studerade vid särskilda linjer.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

9. Hur många invånare per läkare fanns det i genomsnitt i Sverige år 1974?

- (1) Av 100 000 invånare var i genomsnitt 640 läkare.
(2) Av 1 miljon invånare var i genomsnitt 993 600 läkare.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

10. Under februari 1983 påbörjades i landet husbyggen för vilka det sammanlagda antalet lägenheter, i småhus och flerbostadshus, skulle bli 2 764. Hur många lägenheter började byggas i flerbostadshus?

- (1) Det började byggas 90 fler lägenheter i flerbostadshus än i småhus.
(2) Det började byggas 90 färre lägenheter i småhus än i flerbostadshus.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

11. Fyra laxar har medelvikten 9,9 kg. Hur mycket väger varje lax var för sig?

- (1) Medelvikten av de tre största laxarna är 11,1 kg. Medelvikten av de tre minsta laxarna är 8,7 kg.
(2) Medelvikten av den största och den minsta laxen är 9,9 kg.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

12. Hur stor andel av biopubliken, en genomsnittlig biokväll, är 40 år eller äldre?

- (1) Män i åldrarna 40 år eller äldre utgör 7 procent av samtliga biobesökare. Bland biobesökare som är 40 år eller äldre är 49 procent kvinnor.
(2) Av biobesökarna som är yngre än 40 år är 65 procent män och 35 procent kvinnor.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

18. Vilken timlön motsvarade indextalet 300?

- (1) Då timlönen steg från 12 kr till 15 kr steg indextalet med 25 enheter.
 (2) Timlönen 25,20 kr motsvarade indextalet 210.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

19. Hur långt hann bilen köra under den timme bilfärden pågick?

- (1) Under de första 40 minuterna var genomsnittshastigheten 90 km/h.
 (2) Under de sista 40 minuterna var genomsnittshastigheten 60 km/h.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

20. Ett liftkort, som gäller för en dag i en skidbacke, blir billigare per åk vid stort utnyttjande jämfört med måttligt utnyttjande. Hur mycket kostade liftkortet?

- (1) Per åk räknat var kostnaden dubbelt så stor om man utnyttjade kortet en gång jämfört med om kortet utnyttjades två gånger.
 (2) Per åk räknat blev kostnaden 1 kr billigare om man utnyttjade kortet sex gånger i stället för fem gånger.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

PROVET ÄR SLUT. OM DU HAR TID ÖVER, GÅ TILL BAKA OCH KONTROLLERA DINA SVAR.

Högskoleprov

DELPROV 2: NOG

Anvisningar

Varje uppgift har en inledning som innehåller en fråga markerad med fet stil. I inledningen kan också finnas viss information. Därefter följer två påståenden, (1) och (2), som innehåller olika slags information. Din uppgift är att avgöra hur mycket information, utöver den som anges i inledningen, som behövs för att besvara frågan. Prova noggrant de olika svarsförslagen innan Du besvarar uppgiften.

Svarsförslagens innebörd

- A i (1) men ej i (2) = Den information som ges i (1) är tillräcklig. Enbart informationen i (2) räcker inte till.
 B i (2) men ej i (1) = Den information som ges i (2) är tillräcklig. Enbart informationen i (1) räcker inte till.
 C i (1) tillsammans med (2) = För att få tillräcklig information måste man använda både påstående (1) och (2). Enbart (1) eller enbart (2) ger ej tillräcklig information.
 D i (1) och (2) var för sig = Antingen (1) eller (2) kan användas, eftersom båda var för sig innehåller tillräckligt mycket information.
 E ej genom de båda påståendena = Inte ens genom att utnyttja både (1) och (2) kan man få tillräcklig information.

Övnings exempel

En viss typ av mässing framställs av enbart koppar och zink. **Hur många kg koppar går åt för att framställa ett ton mässing?**

- (1) 20 kg mässing innehåller 6 kg zink.
 (2) Koppar och zink blandas i proportionen 7:3.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

Informationen i påstående (1) räcker för att besvara frågan. Informationen i påstående (2) är också tillräcklig. Eftersom båda påståendena var för sig innehåller tillräcklig information är svarsförslag **D** rätt. Om uppgiften hade ingått i provet skulle Du ha skrivit så här i svarshäftet.

1	2	3
D		

Skriv alla svar i svarshäftet.

Skriv tydligt.

Om Du inte kan lösa en uppgift bör Du ändå avge ett svar genom att försöka bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om Du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller 20 uppgifter.

PROVTID: 40 minuter

VÄND INTE BLAD FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

13. På en förskola var totala antalet barn oförändrat under hela höstterminen. Vid våsterminens start den 9 januari hade fem barn lämnat förskolan och några nya barn tillkommit. **Ökade eller minskade totala antalet barn på förskolan jämfört med totala antalet barn på förskolan föregående termin?**

- (1) Förskolan kunde nu vid terminsstarten, sedan fem barn lämnat förskolan, ta emot maximalt 8 nya barn om alla lediga platser utnyttjades.
(2) De nytillkomna barnens antal motsvarade vid terminsstarten 1/5 av de totala antalet platser på förskolan.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

14. Enligt en karta är avståndet fågelvägen mellan orterna A och B 12 km och mellan B och C 9 km. **Hur långt är avståndet fågelvägen mellan A och C?**

- (1) Orten B ligger rakt öster om orten A.
(2) Orten C ligger rakt söder om orten B.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

15. Vid en viss tidpunkt mätte man andelen lyssnare i de tre riksradioprogrammen P1, P2 och P3. **Hur stor andel av radiolyssnarna hörde på P3?**

- (1) Tolv gånger så många lyssnade på P3 som på P2 och sex gånger så många lyssnade på P3 som på P1.
(2) Fyra gånger så många lyssnade på P3 som på P1 och P2 tillsammans.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

4. Arjeplog, Dorotea, Sorsele, Ydre och Åsele var, med avseende på folkmängd, utan inbördes ordning de fem minsta kommunerna i Sverige den 31 december 1982. **Vilken kommun hade den minsta folkmängden?**

- (1) Dorotea kommun med 3 972 invånare hade den näst minsta folkmängden.

- (2) Sorsele kommun hade 3 523 invånare.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

5. Vid en utflykt plockade man svamp, ätliga såväl som oätliga, felfria såväl som angripna. **Hur många av de ätliga svamparna var felfria?**

- (1) 50 svampar var ätliga och 10 var oätliga.

- (2) 37 svampar var felfria och de övriga angripna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

6. Värde av den totala svenska varuexporten uppgick år 1981 till 144 miljarder kr. **Hur stor del av den totala varuexporten gick till vår viktigaste handelspartner Västtyskland år 1981?**

- (1) 15 procent av Sveriges europealexport gick till Västtyskland.

- (2) 72,4 procent av Sveriges totala export gick till Europa.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

Rättsskipning och förvaltning

Docenten Brita Sundberg-Weitman har haft den goda idén att - i anslutning bl a till nya regeringsformens grundstadgande i 1 kapitlet och rättighetsreglerna i 2 kapitlet - skriva en översikt om saklighetskravet i rättsskipning och förvaltning. Detta krav har alltid haft stort intresse men blir naturligtvis ännu viktigare under en tid, då det allmännas verksamhetsområde ständigt utvidgas - för att vara, låt oss gissa, åtminstone tio gånger större än före "det demokratiska genombrottet" 1917--18. Sakens aktualitet illustreras av motsvarande studier, som kommit till stånd utanför vårt land - den sista och mest omfattande ett 50-tal rapporter till förra årets Madrid-kongress med International Institute of Administrative Sciences, sektorn "The significance of the Rule of Law in modern administration". Detta material kom för sent för att kunna observeras av Brita Sundberg i hennes avdelning om utländsk rätt.

Boken innehåller 10 kapitel; det centrala avsnittet är kapitel 5 (De medborgerliga rättigheterna i RF 2:1), kapitel 6 (Likhet inför lagen), kapitel 7 (Den organisatoriska specialitetsprincipen), kapitel 8 (Frammande intressen) och kapitel 9 (Bestrafning utanför straffrätten). Inom varje kapitel diskuteras olika hithörande problem - huvudsakligen med anknytning till fall ur regeringsrättspraxis och JO-berättelser. Författarens egna kommentarer är i allmänhet försiktiga och välbalanserade, de någon gång framförda kritiska synpunkterna i regel tänkbara. Stilen är ledig och klar. Det är värt erkännande att författaren - som veterligen inte har någon längre förvaltningstjänst bakom sig - med hjälp av RÅ samt JO-berättelserna fått fram bra belysning av så många aktuella konfliktfall inom det administrativa saklighetskomplexet. Anmälaren vågar - trots att han inte kunnat nogt kontrollera ens en mindre del av det väldiga stoffet - fälla det omdömet att Brita Sundbergs bok utgör både en dogmatiskt intressant översikt av ett centralt förvaltningsrättsligt gebit och en nyttig praktisk diskussion av många väsentliga frågor inom dagens administrativa verksamhet.

Naturligtvis finns det åtskilliga punkter, där den läsande praktikern kan tänka annorlunda än Brita Sundberg och i o m känner behov att motsäga henne. Ht hör ur anmälarens synpunkt ett par fall under avsnittet **Mötesfriheten**, där författaren bl a behandlar polisens åtgärder mot stötande plakat vid Titos respektive Kosygins Sverigebesök (Tito mördare, Frihet åt Sovjets judar). I förra fallet omhändertogs plakat med angiven text av polisen i senare fallet förde polismän de ungdomar, som bar plakaten, till polisstationen, där de fick släppa tills Kosygin lämnat orten. Polisens officiella motivering var, att man på det sättet förebyggde eljest sannolika ordningsstörningar. Bägge fallen föranledde kritik - men tämligen mild sådan - av olika JO; Brita Sundberg reagerar ej nämnvärt. Frågan är väl ändå, om inte polisens ingripande helt enkelt var politiskt betingat - man ville hindra incidenter, som kanske kunde föranleda att besöket av en prestigekänslig kommunistisk statschef avbröts eller fick ett obehagligt inslag. Varken polisen (i sina förklaringar) eller JO säger något om detta, men nog hade det varit realistiskt om en vetenskaplig granskare som Brita Sundberg ifrågasatt, om ej ingripandena i fråga helt enkelt var ett utslag av svensk utrikespolitisk försiktighet.

Kurt Holmgren, Förvaltningsrättslig Tidskrift, 6, 1981.

Högskoleprov

DELPROV 3: LÄS

Texthäfte

Anvisningar

Provet består av ett texthäfte och ett uppgiftshäfte. Texthäftet innehåller fyra texter från olika ämnesområden. Texterna är skrivna av olika författare och är ibland bearbetade för att passa in i provet.

I detta prov gäller det att lösa de uppgifter som finns i anslutning till varje text.

TAG FRAM UPPGIFTSHÄFTET. LÄS IGENOM ANVISNINGARNA.

VÄND INTE BLAD FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Erik Gustaf Geijer som ideolog

Den geijerska versionen av den nationalliberala ideologin var visserligen - i motsats till exempelvis Björnsons eller Grundtvigs - alltför akademisk, både i form och innehåll, för att kunna användas av någon egentlig folkrörelse. Det var en begränsad grupp av studenter i Uppsala och Lund som förde Geijers tankar vidare under 1840-talet - i stort sett samma studenter som deltog i nordiska studentmöten och sångfester, inspirerade Gluntarna och i litteraturhistorien gjort sig kända som författare av stora mängder romantisk efterklängspoesi. Till de mera kända hörde poeterna C.W. Böttiger och B.E. Malmström, sångdiktaren Gunnar Wennerberg, historikerna F.F. Carlson och Abraham Cronholm, juristen Louis De Geer, den liberala publicisten S.A. Hedlund.

Var och en på sitt område vidareförde de Geijers grundtankar till senare generationer och bidrog till att hans rykte befästes som ideolog, humanist, kulturpersonlighet och samhällstänkare.

Tankar och slagord från Geijers skrifter blev efterhand vanliga både i kulturdebatten och den politiska debatten.

Detta innebär dock inte, att Geijer var den ende eller ens den viktigaste skaparen av det sena 1800-talets nationalliberala ideologi. På sikt lika väsentliga var förmodligen de impulser som kom å ena sidan från Göteborgsliberalerna S.A. Hedlund och Viktor Rydberg, å andra sidan från Uppsalafilosofen C.J. Boström och hans lärjungar.

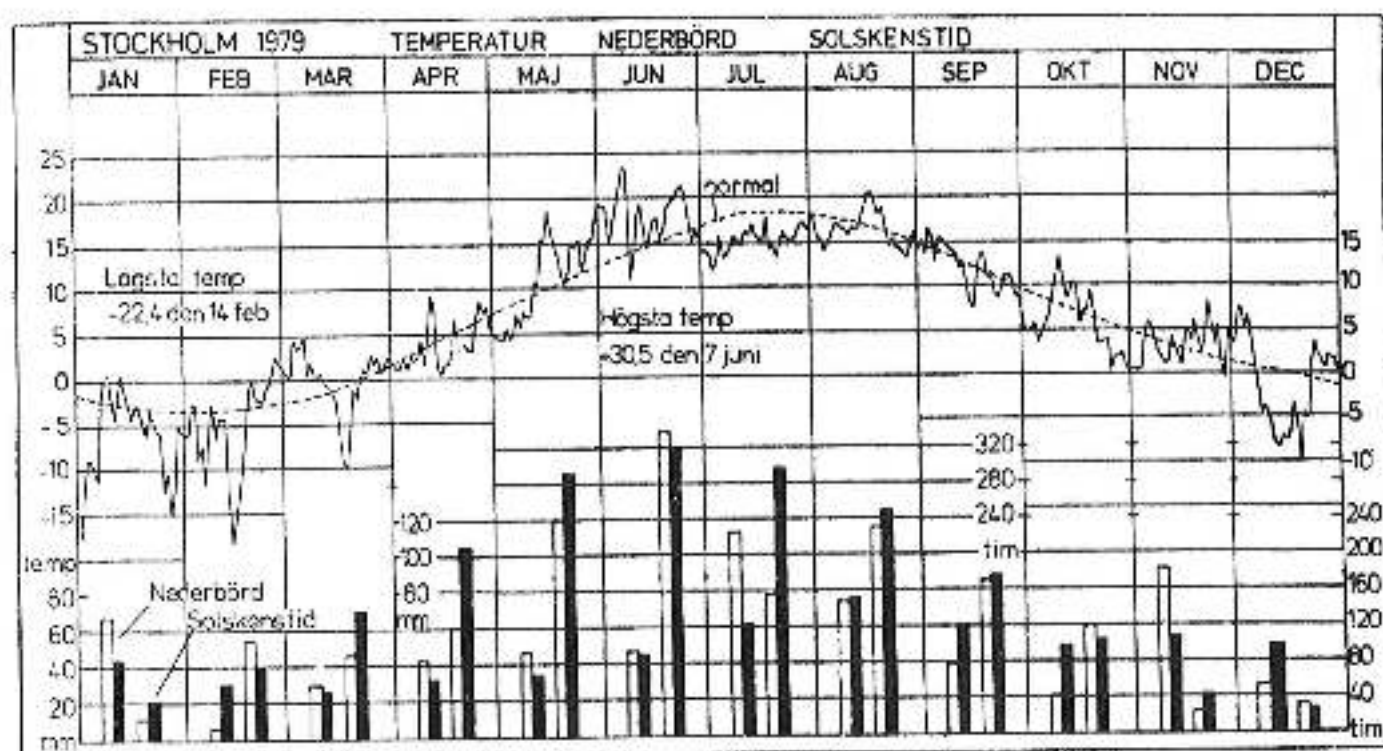
Göteborgsliberalernas version innebar i förhållande till Geijers närmast en radikalisering. Deras liberalism var visserligen lika idealistisk och kristen som Geijers, men den var en i hög grad kämpande, demokratisk ideologi med stark polemisk udd mot kyrkan och de konservativa makthavarna. Såväl det högkyrkliga som det frikyrkliga prästerskapet anklagades för att ha förfälskat det ursprungliga kristna kärleksbudskapet och förvandlat det till en auktoritär, puritansk, vidskeplig och odemokratisk lära i makthavarnas tjänst. Som positivt alternativ förde man fram ett personlighetsideal i Geijers anda. Kristendomen och det hellenska kulturarvet skulle sammansmältas till en demokratisk medborgarhumanism utan auktoritära och vidskepliga inslag. I Viktor Rydbergs *Den siste athenaren* (1859) och *Bibels lära om Kristus* (1862) kom denna ideologi mest slagkraftigt och polemiskt till uttryck.

I Boströms version blev å andra sidan Geijers nationalliberalism omtolkad i konservativ riktning till en ämbetsmannaideologi, som legitimerade det svenska ståndssamhällets institutioner, samtidigt som den gav uttryck för religiös liberalism (t ex avvisande av helvetesläran). Huvudvikten lades här inte, som hos Göteborgsliberalerna, vid frihetskampen utan vid skolningen av ädla och oegennyttiga vetenskapsmän, som förenar saklighet, "objektivitet" och praktisk duglighet med traditionsbevarande antimaterialism och självuppoffrande idealism. Under 1800-talets senare decennier var det boströmianismen, snarare än Geijers egen ideologi, som blev dominerande bland Uppsala-akademiker och högre statstjänstemän. Men också för boströmianerna framstod Geijer som föregångare och galjonsfigur.

Den mest lovande behandlingsmetoden vid födoämnesallergi bygger på ett förebyggande medel som heter Lomudal. Detta medel stabiliserar cellerna i slemhinnan så att histamin och andra symptomframkallande ämnen inte så lätt frisätts från cellerna, och därmed kan symptomen förhindras. Lomudal har funnits i cirka 10 år som förebyggande medel för inandning vid astma. De senaste åren har preparatet även funnits tillgängligt för bruk i näsa och ögon. Det har även visat sig att vissa patienter med svår födoämnesallergi upplever en klar lindring om läkemedlet intas före måltid. De doser som behövs för att uppnå en god skyddseffekt är dock många gånger högre än de som används vid allergibesvär i luftvägar, näsa eller ögon. Preparatet är nästan biverkningsfritt men är ännu otillräckligt prövat vid födoämnesallergi för att vi säkert skall veta i vilken omfattning medlet skall kunna användas framgent. En intensiv forskning pågår världen över för att finna besläktade preparat med än bättre skyddseffekt.

A Damnaeus m fl, Födoämnesallergi, Natur och Kultur 1979.

NEDERBÖRD, TEMPERATUR OCH SOLSKENSTIMMAR I STOCKHOLM 1979

Nederbörd = stapelparet till vänster i varje månad
Solskenstid = stapelparet till höger i varje månad

Öfyllt stapel = månadens värden 1979
Fyllt stapel = normala värden för månaden

Källor: Isberg, Ragnhild. 1979 blev fjärde kalla året i rad. SvD, 1980-01-02.

19. Ungefär hur många solskenstimmar var det i Stockholm under perioden juni - augusti 1979?

- A 350 timmar
- B 730 timmar
- C 870 timmar
- D 980 timmar
- E 1 230 timmar

20. Vilken månad under 1979 var mest nederbördsrik i Stockholm?

- A Maj
- B Juni
- C Juli
- D September
- E November

PROVET ÄR SLUT. OM DU HAR TID ÖVER, GÅ TILLBAKA OCH KONTROLLERA DINA SVAR.

Högskoleprov

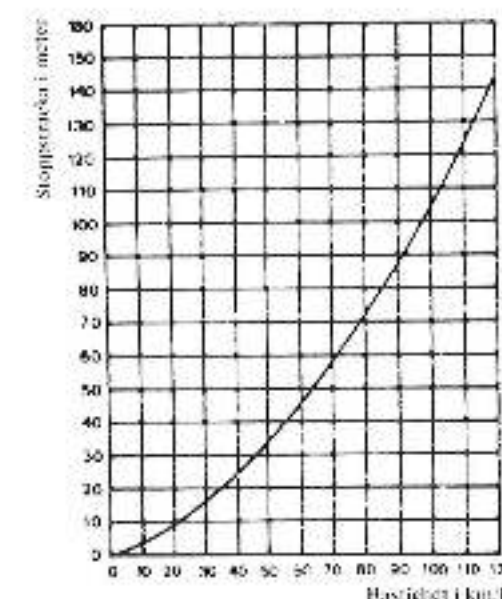
DELPROV 4: DTK

Anvisningar

Provet innehåller diagram, tabeller, kartor och andra grafiska framställningar. Materialet har hämtats från olika källor och lyfts ur sitt ursprungliga sammanhang. Viss information har därför lagts till för att förklara vissa begrepp eller förhållanden.

Uppgifterna skall lösas med hjälp av den information som presenteras på respektive uppslag. Till varje uppgift finns fem svarsförslag, varav ett är det riktiga.

Övningsexempel

Antag att två bilar, var och en med en hastighet av 100 km/h, riskerar att kollidera kylare mot kylare. Hur lång är den minsta stoppsträcka de tillsammans behöver för att undvika kollision?

- A 90 meter
- B 100 meter
- C 105 meter
- D 190 meter
- E 210 meter

Samband mellan hastighet och stoppsträcka.

I figuren kan man avläsa att stoppsträckan vid en hastighet av 100 km/h är ungefär 105 meter. För att kollision mellan de två bilarna skall undvikas, måste den sammanlagda stoppsträckan vara minst 210 meter. Svarsförslag E är därför det riktiga. Om uppgiften hade ingått i provet, skulle Du ha skrivit E i svarshäftet.

Skriv alla svar i svarshäftet.

Skriv tydligt.

Om Du inte kan lösa en uppgift bör Du ändå avge ett svar genom att försöka bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

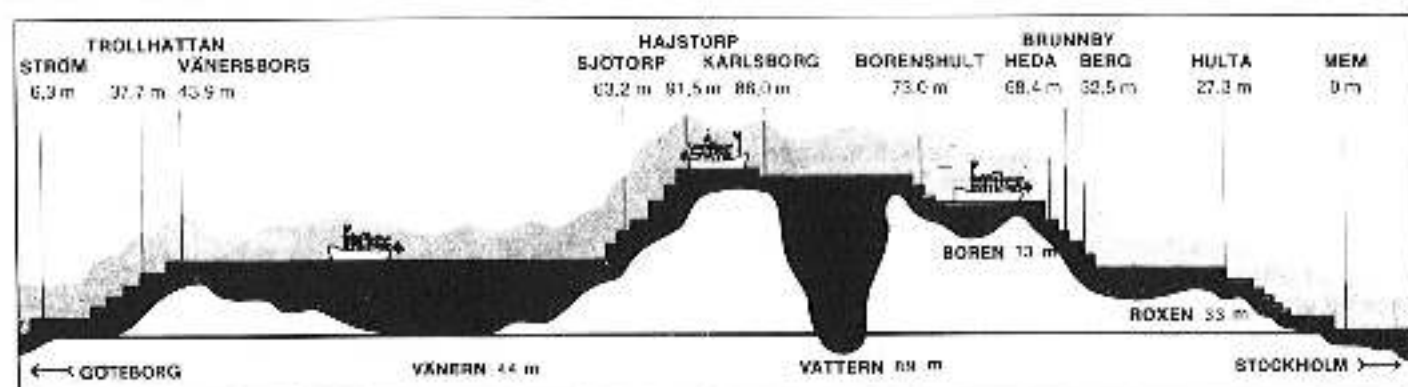
Du får inget poängavdrag om Du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller 20 uppgifter.

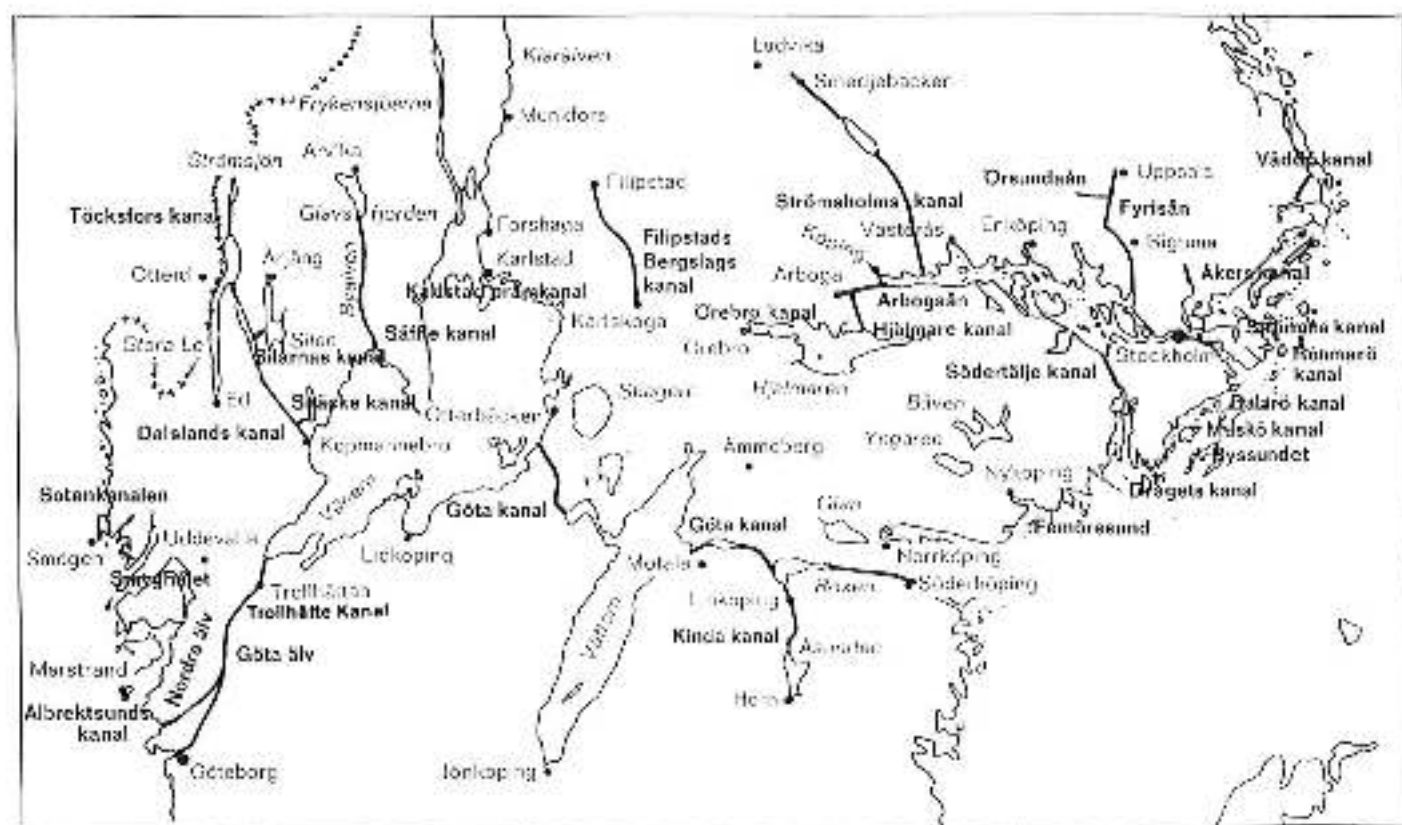
PROVTID: 50 minuter

VÄND INTE BLAD FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

HÖJDPROFIL - KANALVÄGEN STOCKHOLM - GÖTEBORG

Siffror anger höjd över havet i meter.

STÖRSTA TILLÄTNA FARTYGSMÅTT

I Trollhätte Kanal	Längd 88 m (290 fot),	bredd 13,1 (43),	djup 5,3 (17,4)
I Göta Kanal	32 m (105 fot),	7 (23),	2,82 (9 1/4)
I Södertälje Kanal	120 m (396 fot),	18 (60),	5,5 (18)

DISTANSER — dist-min/km (antal slussar)

Göteborg - Vänern	45,0/ 84,0 (6)	Farleden i Boren	6,5/ 12,0
Vänern - Sjötorp	66,0/ 122,0	Boren - Berg	12,0/ 22,2 (16)
Sjötorp - Tåtorp	19,4/ 35,9 (20)	Farleden i Roxen	14,0/ 25,9
Tåtorp - Karlsborg	16,2/ 30,1 (1)	Norsholm - Mem	15,4/ 28,6 (15)
Karlsborg - Motala	17,3/ 32,0	Mem - Södertälje	95,0/ 175,9 (1)
Motala - Borenshult	2,1/ 3,8 (6)	Södertälje - Stockholm	21,0/ 38,9

1. Hur stor andel av de studerande äldre än 44 år var registrerade på enskilda kurser hösten 1980?

- A Cirka 15 procent
- B Cirka 25 procent
- C Cirka 55 procent
- D Cirka 75 procent
- E Cirka 95 procent

2. En sektor hade följande åldersfördelning bland de studerande registrerade på utbildningslinje:

30 procent av åldersgruppen 24 år eller yngre, 21 procent av åldersgruppen 25-44 år samt 18 procent av åldersgruppen 45 år och äldre.

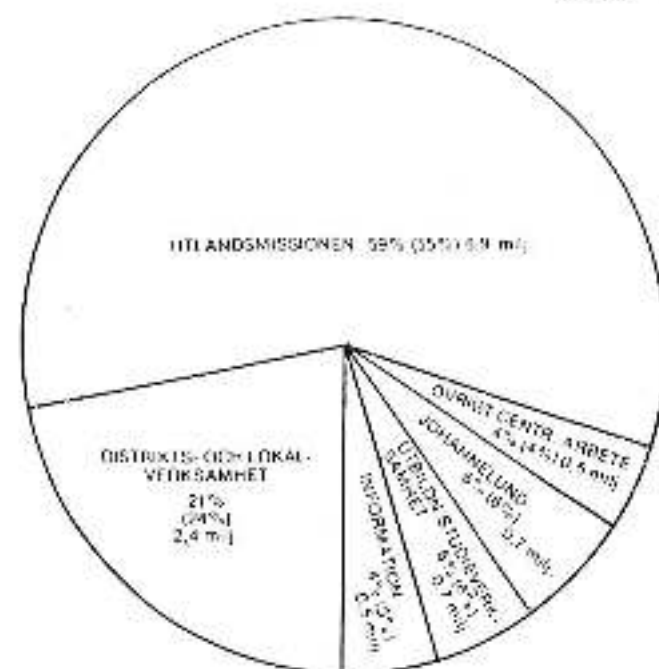
Vilken var denna sektor?

- A Sektor för kultur och informationsyrken, KI
- B Sektor för tekniska yrken, T
- C Sektor för administrativa, ekonomiska och sociala yrken, AES
- D Sektor för vårdyrken, V
- E Sektor för undervisningsyrken, U

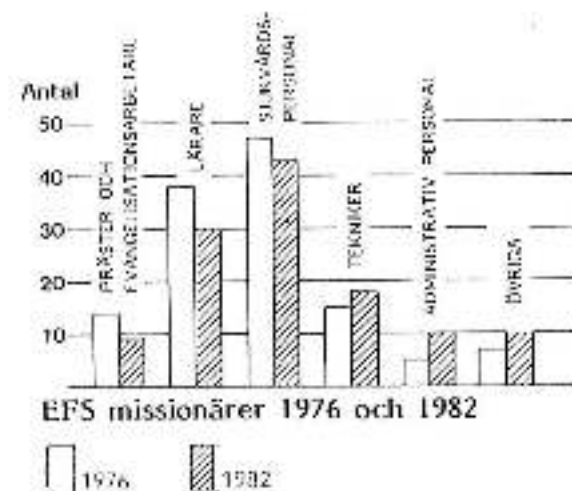
FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

EVANGELISKA FOSTERLANDSSTIFTELSEN, EFS - GÄVOMEDELSBUDGET

FÖRDELNING AV GÄVOMEDEL - 1976 11,75 miljoner kronor
1975 10,52 miljoner kronor

Siffror från protokoll avår 1975

EFS missionärer 1976 och 1982

1976 1982

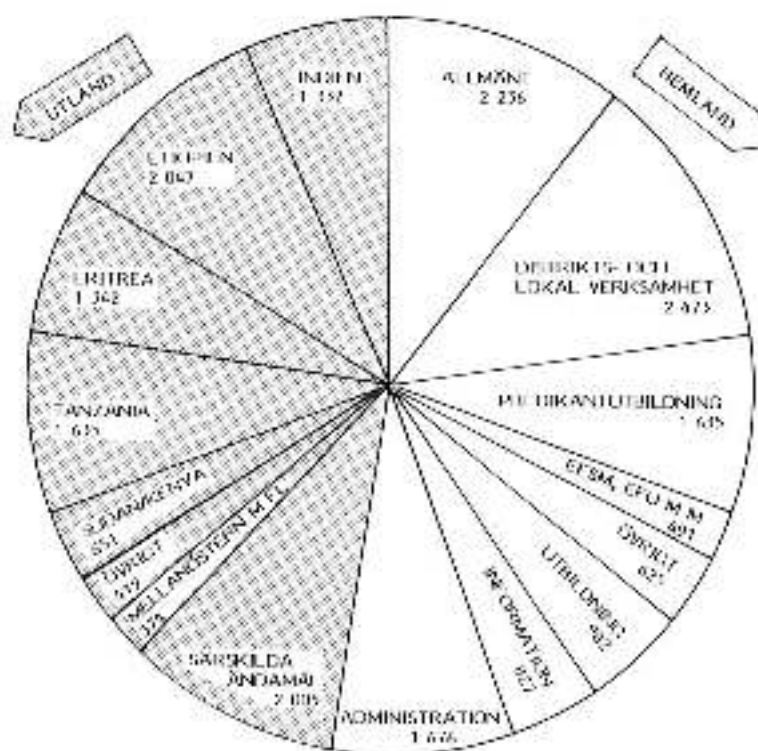
3. Ungefär hur mycket hade genomsnittslängden för 14-åriga pojkar ökat mellan 1883 och 1938?

- A 5 cm
- B 8 cm
- C 14 cm
- D 19 cm
- E 26 cm

4. Ungefär vid vilken ålder motsvarar genomsnittslängden för flickor 1968 den längd 16-åriga flickor hade 1883?

- A 12 år
- B 13 år
- C 13,5 år
- D 14 år
- E 15,5 år

FÖRDELNING AV GÄVOMEDEL - 1982 20,7 miljoner kronor

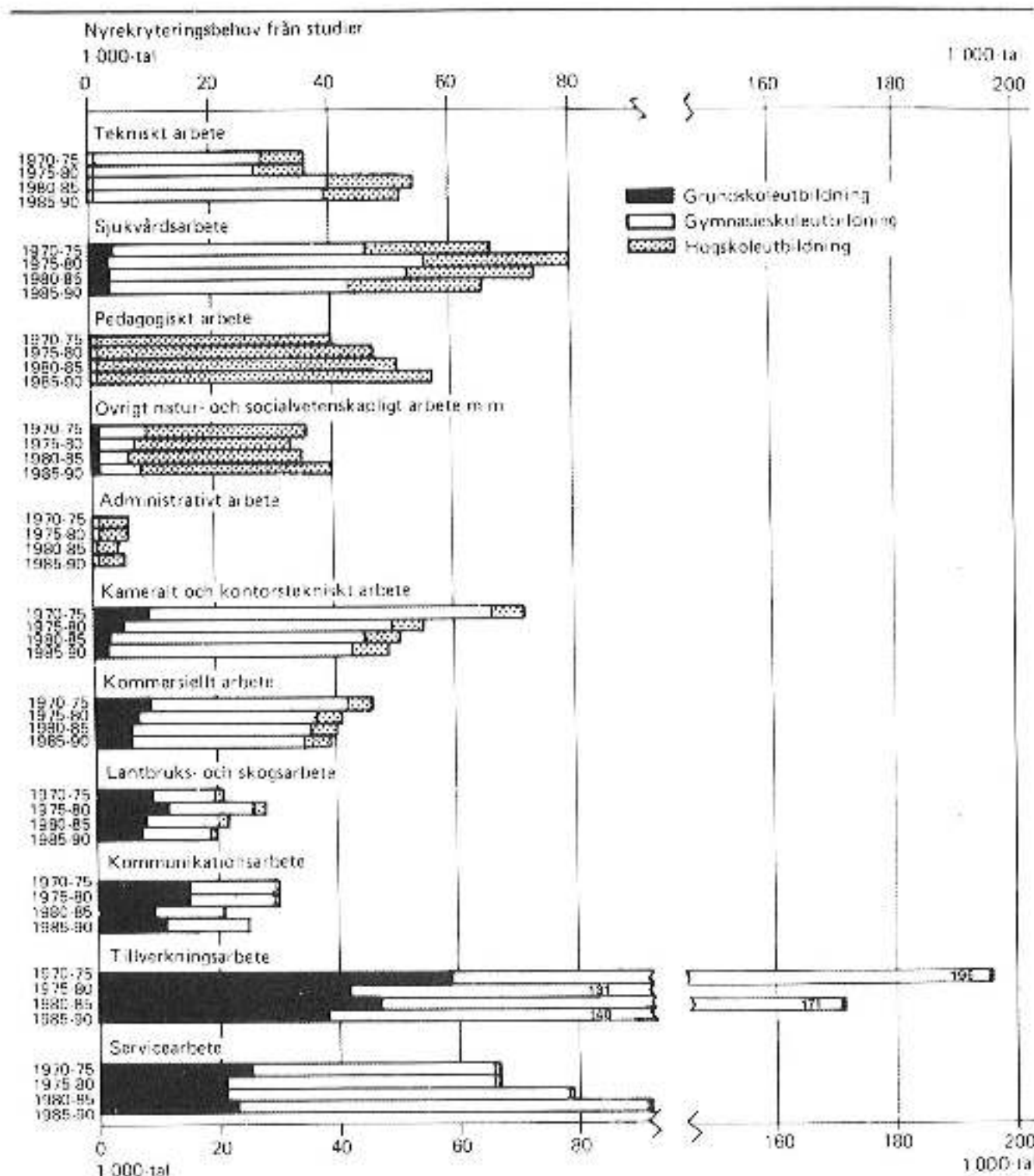

Siffrorna anger belopp i 1 000 kronor.

Källa: Evangeliska Fosterlandsstiftelsens Årsbok 1976, Stockholm: Evangeliska fosterlandsstiftelsens förleg, 1976. Samt årsboken: Gåvomefelsrapport, 1982, Evangeliska fosterlandsstiftelsen, 1982.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

ARBETSMARKNADENS NYREKRYTERINGSBEHOV

Arbetsmarknadens nyrekryteringsbehov i 1 000-tal personer med olika utbildningsbakgrund 1970-1990.

5. Vilken utbredning har golfsporten i Östergötlands län?

- A 26-30 spelare/golfhåll, <3 000 invånare/golfhåll och 9-13,5 spelare/1 000 invånare.
- B 21-25 spelare/golfhåll, 3 000 - 4 000 invånare/golfhåll och 9-13,5 spelare/1 000 invånare.
- C 31-35 spelare/golfhåll, 5 000 - 6 000 invånare/golfhåll och fler än 13,5 spelare per 1 000 invånare.
- D 21-25 spelare/golfhåll, 4 000 - 5 000 invånare/golfhåll och 4,5-9 spelare/1 000 invånare.
- E 26-30 spelare/golfhåll, 4 000 - 5 000 invånare/golfhåll och 4,5-9 spelare/1 000 invånare.

6. Vilket av följande svarsförslag speglar golfsportens geografiska utbredning i Sverige?

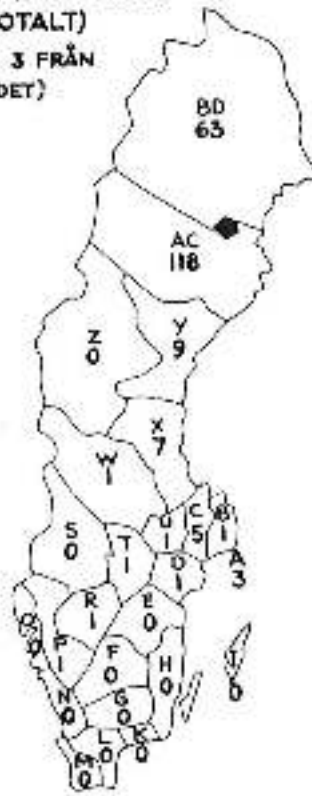
- A Ju längre söderut desto fler spelare per 1 000 invånare och desto färre invånare per golfhåll.
- B Ju längre norrut desto fler invånare per golfhåll och desto fler spelare per golfhåll.
- C Ju längre söderut desto fler spelare per golfhåll och desto färre spelare per 1 000 invånare.
- D Ju längre norrut desto fler spelare per 1 000 invånare och desto färre invånare per golfhåll.
- E Ju längre söderut desto fler invånare per golfhåll och desto fler spelare per golfhåll.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

JÖRNS KOMMUN - FLYTTNINGSFÄLT OCH BEFOLKNINGSFÖRÄNDRINGAR

FLYTTNINGSFÄLT FÖR JÖRNS KOMMUN 1961

INFLYTTARE FRÅN:
(215 TOTALT)
(DÄRAV 3 FRÅN
UTLANDET)

UTFLYTTARE TILL:
(344 TOTALT)
(DÄRAV 1 TILL
UTLANDET)

FLYTTNINGSNETTO: -129 PERS.

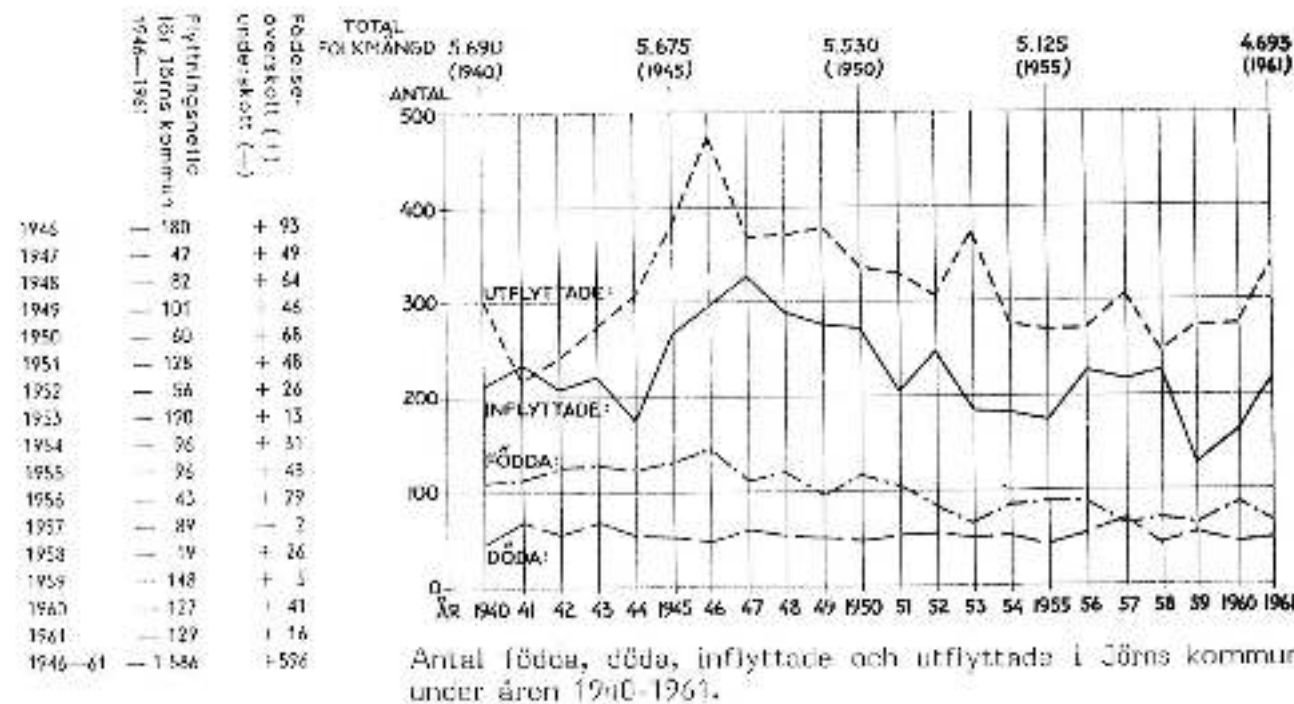
TOTAL OMFLYTTNING
559 PERS.

7. Vad är klockan i Hongkong, när den är 12.00 i Stockholm?

- A 21.00
- B 19.00
- C 17.00
- D 07.00
- E 05.00

8. Handeln med ett av nedanstående länder ger det största överskottet i Sveriges utrikeshandel. Vilket är landet?

- A Norge
- B USA
- C Storbritannien
- D Västtyskland
- E Danmark

Jöns kommun ingår sedan 1967 i Skellefteå kommun. Årens församling, som motsvarar den tidigare kommunen, hade 31 december 1961 en total folkmängd på 2 821 personer.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

Rättsskipning och förvaltning

Docenten Brita Sundberg-Weitman har haft den goda idén att - i anslutning bl a till nya regeringsformens grundstadgande i 1 kapitlet och rättighetsreglerna i 2 kapitlet - skriva en översikt om saklighetskravet i rättsskipning och förvaltning. Detta krav har alltid haft stort intresse men blir naturligtvis ännu viktigare under en tid, då det allmännas verksamhetsområde ständigt utvidgas - för att vara, låt oss gissa, åtminstone tio gånger större än före "det demokratiska genombrottet" 1917-18. Sakens aktualitet illustreras av motsvarande studier, som kommit till stånd utanför vårt land - den sista och mest omfattande ett 50-tal rapporter till förra årets Madrid-kongress med International Institute of Administrative Sciences, sektorn "The significance of the Rule of Law in modern administration". Detta material kom för sent för att kunna observeras av Brita Sundberg i hennes avdelning om utländsk rätt.

Boken innehåller 10 kapitel; det centrala avsnittet är kapitel 5 (De medborgerliga rättigheterna i RF 2:1), kapitel 6 (Likheter inför lagen), kapitel 7 (Den organisatoriska specialitetsprincipen), kapitel 8 (Främmande intressen) och kapitel 9 (Besträffning utanför straffrätten). Inom varje kapitel diskuteras olika hithörande problem - huvudsakligen med anknytning till fall ur regeringsrättspraxis och JO-berättelser. Författarens egna kommentarer är i allmänhet försiktiga och välbalanserade, de någon gång framlörda kritiska synpunkterna i regel tänkvärda. Stilen är ledig och klar. Det är värt erkännande att författaren - som veterligen inte har någon längre förvaltningstjänst bakom sig - med hjälp av RÅ samt JO-berättelserna fått fram bra belysning av så många aktuella konfliktfall inom det administrativa saklighetskomplexet. Anmälaren vågar - trots att han inte kunnat noggrant kontrollera ens en mindre del av det väldiga stoffet - fälla det omdömet att Brita Sundbergs bok utgör både en dogmatiskt intressant översikt av ett centralt förvaltningsrättsligt gebit och en nyttig praktisk diskussion av många väsentliga frågor inom dagens administrativa verksamhet.

Naturligtvis finns det åtskilliga punkter, där den läsande praktikern kan tänka annorlunda än Brita Sundberg och t o m känner behov att motsäga henne. Hit hör ur anmälarens synpunkt ett par fall under avsnittet **Mötesfriheten**, där författaren bl a behandlar polisens åtgärder mot stötande plakater vid Titos respektive Kosygins Sverigebesök (Tito mördare, Frihet åt Sovjets judar). I förra fallet omhändertogs plakaten med angiven text av polisen i senare fallet lärde polismän de ungdomar, som bar plakaten, till polisstationen, där de fick stanna tills Kosygin lämnat orten. Polisens officiella motivering var, att man på det sättet förebyggde eljest sannolika ordningsstörningar. Bägge fallen föranledde kritik - men tämligen mild sådan - av olika JO; Brita Sundberg reagerar ej nämnvärt. Frågan är väl ändå, om inte polisens ingripande helt enkelt var politiskt betingat - man ville hindra incidenter, som kanske kunde föranleda att besöket av en prestigekänslig kommunistisk statschef avbröts eller fick ett obehagligt inslag. Varken polisen (i sina förklaringar) eller JO säger något om detta, men nog hade det varit realistiskt om en vetenskaplig granskare som Brita Sundberg ifrågasatt, om ej ingripandena i fråga helt enkelt var ett utslag av svensk utrikespolitisk försiktighet.

Kurt Holmgren, Förvaltningsrättslig Tidskrift, 6, 1981.

Högskoleprov

DELPROV 3: LÄS

Texthäfte

Anvisningar

Provet består av ett **texthäfte** och ett **uppgiftshäfte**. Texthäftet innehåller fyra texter från olika ämnesområden. Texterna är skrivna av olika författare och är ibland bearbetade för att passa in i provet.

I detta prov gäller det att lösa de uppgifter som finns i anslutning till varje text.

TAG FRAM UPPGIFTSHÄFTET. LÄS IGENOM ANVISNINGARNA.

VÄND INTE BLAD FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Allergi

Principen för behandling vid födoämnesöverkänslighet är att undvika de ämnen för vilka överkänslighet påvisats eller starkt misstänks. Detta är förhållandevis enkelt om överkänslighet föreligger endast mot några enskilda födoämnen, som vanligen förekommer i ren form och sällan som svårupptäckbara ingredienser i blandrätter.

Utöver dietbehandling måste ofta mediciner ges. Någon speciell medicin vid födoämnesallergi finns dock inte. Samma mediciner används som vid andra allergiska tillstånd.

Vid astma orsakad av födoämnen ges medel som löser krampstillståndet i luftvägarnas muskulatur. Dessa medel kan ges som injektion, genom inandning, via munnen eller via störgången. Vanliga preparatnamn är Adrenalin, Bricanyl och Ventoline. Preparaten är mycket effektiva men kan som obehagliga men ofarliga biverkningar ge muskeldarmeringar och viss hjärtklappning. Ett annat vanligt preparat vid astma är Teofyllin som har andra angreppspunkter i luftvägarna men likartad effekt som medlen ovan. Dessa preparat finns som tabletter, stölpiller eller för injektion. De kan ge illamående, kräkningar och magont, och speciellt när medlen injiceras måste det ske långsamt för att undvika biverkningar.

Om dessa medel inte kan häva astmasymtomen blir patienten vanligtvis inlagd på sjukhus och får behandling med vätskedropp samt kortison. Kortisonpreparat har vid långtidsbruk svåra biverkningar i form av fetma, tillväxthämning och benskörhet, och stor respekt bör därför visas denna typ av medicin. Några få cygns behandling med kortisonpreparat har dock inga påtagliga biverkningar och denna behandling kan i många fall vara direkt livräddande. Numera finns kortison även i sprayform för inandning. Denna lokala kortisonbehandling har visat sig vara ett mycket värdefullt medel vid kronisk astma, och vid måttlig dosering föreligger inga av de risker som kortisonbehandling i tablettform eller som injektion medför.

Om patienten i stället får allergisymtom i näsa, ögon eller hud efter förtäring av det aktuella födoämnet ges preparat av antihistamin-typ. Vid den allergiska reaktionen frigörs i kroppen bl a histamin, som vidgar blodkärlen och får slemhinnorna att svälla och öka sin slembildning. Antihistaminerna binds till samma ställen på kärl, körtlar och muskler som histamin, och genom denna konkurrens kommer en mindre mängd histamin att kunna bindas till vävnaderna och utlösa symtom. Antihistaminerna är även starkt klädlinnande, varför de har stor användning vid kliande eksem och nässelutslag. Ett stort antal antihistaminpreparat finns i handeln; namn som Tavegil och Polaramin är kanske de mest kända. I många fall kombineras antihistaminet med ett kärlsammandragande medel, t ex i Lunerim och Rinomar.

En nackdel med alla dessa antihistaminpreparat är att de hos många ger en besvärande trötthet. Denna trötthet brukar minska vid fortsatt bruk men kan ibland vara så uttalad att preparatet måste sättas ut. Även vid symtom som är lokaliserade enbart till mag-tarmkanalen kan antihistaminpreparat möjligen vara av värde.

Först på 1870-talet kommer så den radikala reaktionen mot hela det idealistiska kulturarv som nationalliberalismen representerar och som Geijer och Rydberg lika väl som Boström ingår i. Reaktionen sammanhänger med industrialismens genombrott och de skärpta sociala motsättningar som blir en följd härav.

Nittitalisterna förnyade den nationalliberala ideologin. Förnyelsen bestod i, att man erkände den radikala kritikens berättigande och genombrottsgenerationens vetenskapliga och konstnärliga landvinningar, samtidigt som man fasthöll behovet av skönhet, fantasi och nationalromantiska ideal. På det politiska området krävde man å ena sidan en demokratisk rösträttsreform, å andra sidan en nationell uppslutning kring försvaret och kungadömet. I denna nya version kunde nationalliberalismen överleva radikalernas, positivisternas och socialisternas kritik i ytterligare flera decennier.

Lars Lönnroth, Tvärsnitt 2/81.

Erik Gustaf Geijer som ideolog

Den geijerska versionen av den nationalliberala ideologin var visserligen - i motsats till exempelvis Björnsons eller Grundtvigs - alltför akademisk, både i form och innehåll, för att kunna användas av någon egentlig folkrörelse. Det var en begränsad grupp av studenter i Uppsala och Lund som förde Geijers tankar vidare under 1840-talet - i stort sett samma studenter som deltog i nordiska studentmöten och sångfester, inspirerade Gluntarna och i litteraturhistorien gjort sig kända som författare av stora mängder romantisk efterklängspoesi. Till de mera kända hörde poeterna C.W. Böttiger och B.E. Malmström, sångdiktaren Gunnar Wennerberg, historikerna F.F. Carlson och Abraham Cronholm, juristen Louis De Geer, den liberala publicisten S.A. Hedlund.

Var och en på sitt område vidareförde de Geijers grundtankar till senare generationer och bidrog till att hans rykte befästes som ideolog, humanist, kulturpersonlighet och samhällstänkare.

Tankar och slagord från Geijers skrifter blev efterhand vanliga både i kulturdebatten och den politiska debatten.

Detta innebär dock inte, att Geijer var den ende eller ens den viktigaste skaparen av det sena 1800-talets nationalliberala ideologi. På sikt lika väsentliga var förmodligen de impulser som kom å ena sidan från Göteborgsliberalerna S.A. Hedlund och Viktor Rydberg, å andra sidan från Uppsalafilosofen C.J. Boström och hans lärjungar.

Göteborgsliberalernas version innebar i förhållande till Geijers närmast en radikalisering. Deras liberalism var visserligen lika idealistisk och kristen som Geijers, men den var en i hög grad kämpande, demokratisk ideologi med stark polemisk udd mot kyrkan och de konservativa maktbärarna. Såväl det högkyrkliga som det frikyrkliga prästerskapet anklagades för att ha förfalskat det ursprungliga kristna kärleksbudskapet och förvandlat det till en auktoritär, puritansk, vidskeplig och odemokratisk lära i maktbärarnas tjänst. Som positivt alternativ förde man fram ett personlighetsideal i Geijers anda. Kristendomen och det hellenska kulturarvet skulle sammansmältas till en demokratisk medborgarhumanism utan auktoritära och vidskepliga inslag. I Viktor Rydbergs *Den siste athenaren* (1859) och *Bibels lära om Kristus* (1862) kom denna ideologi mest slagkraftigt och polemiskt till uttryck.

I Boströms version blev å andra sidan Geijers nationalliberalism omtolkad i konservativ riktning till en ämbetsmannaideologi, som legitimerade det svenska ståndssamhällets institutioner, samtidigt som den gav uttryck för religiös liberalism (t ex avvisande av helvetesläran). Huvudvikten lades här inte, som hos Göteborgsliberalerna, vid frihetskampen utan vid skolningen av ädla och oegennyttiga vetenskapsmän, som förenar saklighet, "objektivitet" och praktisk duglighet med traditionsbevarande antimaterialism och självuppförande idealism. Under 1800-talets senare decennier var det boströmianismen, snarare än Geijers egen ideologi, som blev dominerande bland Uppsala-akademiker och högre statstjänstemän. Men också för boströmianerna framstod Geijer som föregångare och galjonsfigur.

Den mest lovande behandlingsmetoden vid födoämnesallergi bygger på ett förebyggande medel som heter Lomudal. Detta medel stabiliserar cellerna i slemhinnan så att histamin och andra symptomframkallande ämnen inte så lätt frisätts från cellerna, och därmed kan symptomen förhindras. Lomudal har funnits i cirka 10 år som förebyggande medel för inandning vid astma. De senaste åren har preparatet även funnits tillgängligt för bruk i näsa och ögon. Det har även visat sig att vissa patienter med svår födoämnesallergi upplever en klar lindring om läkemedlet intas före måltid. De doser som behövs för att uppnå en god skyddseffekt är dock många gånger högre än de som används vid allergibesvär i luftrör, näsa eller ögon. Preparatet är nästan biverkningsfritt men är ännu otillräckligt prövat vid födoämnesallergi för att vi säkert skall veta i vilken omfattning medlet skall kunna användas framgent. En intensiv forskning pågår världen över för att finna avsläktade preparat med än bättre skyddseffekt.

A Dannaeus m fl, Födoämnesallergi, Natur och Kultur 1979.

Den stora katastrofen

Det har länge varit en gåta varför så många förändringar ägde rum i djurvärlden, både i haven och på land, vid krita-tertiärgränsen. Otaliga hypoteser har framkastats under årens lopp. Även om det är svårt att bedöma, har många forskare under senare år uppfattat utdöendet som plötsligt och samtidigt, och därför har åtskilliga katastrofhypoteser framförts.

För några år sedan hävdades det exempelvis att utdöendet kunde ha orsakats av en supernovastjärnas explosion i närheten av vårt solsystem. Hypotesen diskuterades en hel del, men den kunde varken bekräftas eller tillbakavisas av astronomerna. Atomfysikern och nobelpristagaren L. W. Alvarez fick då idén att hypotesen skulle kunna prövas genom undersökningar av isotopförhållandena i vissa grundämnen i krita-tertiärgränslagren. Därför studerade forskare iera från gränslagren i en profil vid Gubbio i Norditalien och sedan också fisklera i Stevns klint. På båda platserna fann de att grundämnet iridium hade ett förhållande mellan isotoperna Ir^{191} och Ir^{193} som exakt svarar mot det som finns i vårt solsystem. Därmed kunde supernovahypotesen uteslutas.

Men till sin stora förvåning upptäckte forskarna samtidigt en enorm anrikning av iridium i gränslagren, om man jämför med detta grundämnes ytterst sparsamma utträddande i "normala" jordiska lager. Forskarna fann uppemot 160 gånger mer iridium vid gränsen än över och under den.

Det gav Alvarez och andra blodad tand. I dag har ett stort antal gränsp profiler undersökts och överallt har man funnit denna anrikning av iridium. Med detta som underlag uppställde Alvarez och hans son den nu välkända hypotesen om att anrikningen beror på nedslaget av en annan slags himlakropp, en stor asteroid - 10 km i diameter - och att asteroiden skulle ha orsakat de biologiska förändringarna vid krita-tertiärgränsen. Damppartiklar från kollisionen skulle ha slungats upp i stratosfären och spritts över hela jorden, så att solljuset inte kunde nå jordens yta under många år. Detta förhindrade fotosyntesen, växter dog, näringskedjor förstördes och resultatet blev det stora utdöendet.

Alvarez senior och junior underbygger sin hypotes om asteroidfallet med beräkningar av sannolikheten för en sådan händelse. De kommer fram till att en asteroid med över 10 km diameter bör träffa jorden en gång per 100 miljoner år. De gör också jämförelsen med de mängder vulkaniskt stoft som spreds vid Krakatoas utbrott 1883 - och multiplicerar med lämpligt tal. De har beräknat asteroidens storlek utifrån iridiumanrikningen och iridiuminnehållet i vissa slags stenmeteoriter.

Många har anslutit sig till hypotesen utan förbehåll. Andra har - på grund av detaljerade analysresultat från förhållandet mellan en lång rad grundämnen i leran vid gränsen - modifierat Alvarez' hypotes, men på ett eller annat sätt accepterat att det rörde sig om en händelse som ägde rum i rymden. Hypoteserna varierar mellan nedslag av en jättekomet och dammedfall från ett interstellärt moln.

Många paleontologer har dock svårt för att acceptera dessa katastrofhypoteser. Åtskilliga förhållanden i samband med förändringarna i djurvärlden och bland havens växtplankton kan nämligen inte förklaras med hjälp av en plötslig katastrof.

Det finns nästan ingen lagerserie med krita-tertiärgränsen tillgänglig som är helt fullständig. I regel saknas avlagringar som representerar några årmiljoner. I sådana lagerserier ser faunaändringen mycket mera plötslig ut än i mera fullständiga lagerserier. Katastrofanhängarna har delvis lätit sig vilseledas av dessa lagerserier med luckor i. Nya undersökningar i Danmark har således visat att lagerserien från såväl yngsta krita som äldsta tertiär är långt mera komplett vid Thy än vid Stevns klint, varifrån så många av iakttagelserna om det plötsliga faunaskiftet stammar. Genom uppskattningar baserade på fossilinnehållet räknar man i dag med att det vid krita-tertiärgränsen i Stevns klint saknas sediment från en tidrymd av omkring en miljon år.

Dessutom har det visat sig att många av de former som man trodde dök upp först i tertiär i själva verket dyker upp redan i översta krita. Likaså är det anmärkningsvärt att grupper som försvann fullständigt vid krita-tertiärgränsen - till exempel de tidigare nämnda ammoniterna - redan hade varit på "snabbt" avtagande under en tidrymd av 30 miljoner år. Det var således bara den allra sista "lilla återstoden" som plötsligt försvann. Generellt var det de grupper som hade existerat längst som försvann, medan nyare grupper klarade sig.

Tove Birkelund, VARV nr 4, 1981.

HÖGSKOLENPROV - RÄTTA SVAR

1984-05-05

Delprov 1: ORD

1	E	11	B	21	B
2	A	12	D	22	B
3	B	13	B	23	C
4	C	14	A	24	A
5	E	15	B	25	D
6	A	16	E	26	B
7	D	17	E	27	C
8	A	18	D	28	E
9	D	19	C	29	C
10	E	20	C	30	D

Delprov 2: NOG

1	C	11	E
2	D	12	A
3	B	13	E
4	C	14	C
5	E	15	D
6	C	16	E
7	D	17	B
8	A	18	D
9	D	19	E
10	D	20	B

Delprov 3: I ÄS

1	C	7	D	13	C	19	A
2	B	8	B	14	B	20	A
3	D	9	B	15	B	21	B
4	B	10	A	16	A	22	B
5	C	11	A	17	D	23	D
6	A	12	D	18	C	24	D

Delprov 4: DTK

1	D	11	C
2	C	12	C
3	C	13	D
4	B	14	D
5	E	15	D
6	A	16	C
7	B	17	C
8	A	18	B
9	A	19	B
10	E	20	C

Delprov 5: AO

1	B	11	C	21	D
2	C	12	A	22	C
3	B	13	A	23	A
4	A	14	C	24	B
5	D	15	B	25	B
6	D	16	C	26	D
7	A	17	A	27	A
8	C	18	D	28	B
9	A	19	B	29	C
10	D	20	C	30	D

VÄND!

HÖGSKOLEPROV - RÄTTA SVAR

1984-05-05

Delprov 6: STUF

1	B	11	C
2	D	12	D
3	C	13	B
4	D	14	C
5	E	15	A
6	L	16	A
7	D	17	B
8	A	18	E
9	L	19	A
10	C	20	B

Vad händer efter provdagen?

Utskick av resultatbesked kommer att ske i vecka 22. Information om provresultat kan inte lämnas före denna tidpunkt.

OBSERVERA!

Ditt resultatbesked kommer att skickas till den adress som Du angivit i svarshäftet. Om Du av någon anledning vill ha resultatbeskedet skickat till en annan adress, meddela då detta omedelbart till Högskoleprovet, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet, 901 87 Umeå, tel 090-16 57 51.

Efter provets genomförande skickas samtliga svarshäften till en registreringscentral där alla angivna uppgifter registreras på databärande media.

Varje svarshäfte registreras två gånger och då av två olika personer som gör detta oberoende av varandra. Vid den andra registreringen kontrolleras med hjälp av dator att samma tecken registreras som vid första tillfället. Detta förfaringsätt garanterar största möjliga säkerhet i registreringen av provtagarnas uppgifter.

När alla svaren registrerats rättas proven med hjälp av dator och den enskilde provdeltagaren får information om sitt provresultat i form av datapost. Detta innebär att datorn skriver ut namn, adress och provresultat på speciella resultatbesked, vilka automatiskt försluts och därefter distribueras via posten.